

"Проблемот на етничката интеракција меѓу Македонците и Албанците во РМ треба да биде предмет на опсервација, дотолку повеќе што 'албанското прашање' не изгубило од својата актуелност и во перспектива се јавува во приоритетите на политиката на Србија, во предвечерието на решавање на финалниот статус на формално-правниот протекторат на ООН - Косово и Метохија", вели д-р Фросина Ташевска-Ременски.

Денес кога во Хаг им се суди на двајцата македонски граѓани, во подготовките на одбраната на обвинетите непотребно многу енергија ќе се потроши во дефинирањето на карактерот на конфликтот од 2001 година, што немаше да се случи и ќе имавме јасно дефинирана позиција доколку точно го оквалификувавме конфликтот од 2001 година.

НЕЛОЈАЛНИТЕ ГРАЃАНИ НА МАКЕ ПРИМЕНА НА СИЛА И ОРУЖЈЕ

ЛИЧНО МИСЛАМ ДЕКА МАКЕДОНИЈА ГО ПЛАЌА ЦЕХОТ ЗА МЕЃУНАРОДНАТА ОДГОВОРНОСТ НА ООН, ЧИЈ ПРОТЕКТОРАТ Е КОСОВО И МЕТОХИЈА, Д-Р ФРОСИНА ТАШЕВСКА-РЕМЕНСКИ

ХАШКИТЕ И БРИС ЈА ПРИЗНААТ ВИ

РЕВИЗИЈА

ја, има свое значење, не само поради процентот на Албанци кои живеат во неа и промените кои по потпишувањето на охридскиот Рамковен договор, беа направени во легислативата и во Уставот, туку и поради перманентните настојувања на државата да се грижи за почитување и за заштита на етничките идентитети на заедниците.

"Односот кон националните малцинства, и воопшто кон прашањата за нивните права и положби - констатира Ременски - е еден од начините и задачите за демократско самопотврдување на македонската држава, во контекст на нејзината квалификација како мултиетничка и мултикултурна држава. Сепак, акцентот треба да се стави на односите меѓу Македонците и Албанците од причини што, во континуитет, меѓуетничките заладувања се забележуваат во релациите меѓу овие две заедници, но и поради фактот дека за време на конфликтот во 2001 година го добија епитетот 'конфликтни страни'. Спомнатата дихотомија на 'македонски и албански блок', како прифатена апстракција, стана присутна во сите полиња на општествено-политичкиот живот во Македонија".

Идејата и желбата за изработка на овој труд, како што посочува самата авторка, ја добила од постојаната и неизбежна актуелизација на проблемот на меѓуетничките односи и правата на албанската етничка заедница, но и од потребата за научен пристап и компаративна анализа на објективните показатели за состојбата и за положбата на албанското национално малцинство во РМ во периодот пред конфликтот и во постконфликтниот период. Всушност, нејзиниот труд претставува компаративна анализа на две заемно компатибилни емпириски истражувања. Првото истражување од 1995 година е дел од поширокиот проект "Социолошките аспекти на етничкиот соживот во Република Македонија", на проф. д-р Марија Ташева и Институтот за социологија при Филозофскиот факултет, кое го носи епитетот претконфликтно, и второто истражување - "Етничкиот соживот во постконфликтниот период од 2003 година", спроведено во рамките на поширокиот проект "Јакнење на меѓуетничката комуникација и културна интеграција во постконфликтниот период во Македонија"

Пишува: Жаклина МИТЕВСКА

Положбата и правата на етничките заедници во Република Македонија, особено албанската, и политиката на интеграција на заедниците во постконфликтна Македонија, се едни од најекспонираните елементи на македонската внатрешна политика и во голема мера се во функција на нејзината политика за евроатлантски интеграции.

Во Македонија ова прашање, како што вели д-р Фросина Ташевска-Ременски, кога по неполни три години нејзината одбранета магистерска теза "Албанците и Македонците: Етничката интеракција во Република Македонија, пред и по конфликтот од 2001 година", добива валоризација во истоимена монографи-

ДОНИЈА ЈА УСЛОВИЈА НЕЈЗИНАТА ИДНИНА СО

"На прашањето: кои се причините за вооружениот етнички конфликт во РМ?, испитаниците Македонци и Албанци од постконфликтниот статистички примерок одговориле различно, во зависност од етничката припадност. Од вкупно 433 испитаници (100 отсто), опфатени од македонската етничка заедница, 31 (7,16 отсто) не одговориле, што значи дека тие не можат да ги лоцираат причините за вооружениот конфликт, додека 402 (92,84 отсто) дале одговор, а како најчести причини ги наведуваат: политичката и економската состојба; влијанието на надворешниот фактор; преголемата етничка поделеност; територијалните претензии на Албанците; слабата контрола на државните граници; пренагласениот албански национализам; актуелната политичка гарнитура; идејата за создавање на 'голема Албанија'; поддршката која ја добиваат Албанците од меѓународниот фактор; политичките партии; преголемата слобода и права на националните малцинства; нефункционирањето на правната држава; местоположбата на РМ и Владата на РМ. 67 (35,45 отсто) од вкупниот број испитаници од албанска национална припадност (189), не одговориле на прашањето, а 122 (64,55 отсто) како најчести при-

вање политички и други цели? Бидејќи прашањето беше поставено две години по Рамковниот договор и неговите принципи (вклучувајќи и забрана за употреба на оружје за остварување политички цели), очекував дека неоправданоста на употребата на сила за остварување цели ќе биде општоприфатена од сите испитаници без оглед на етничката припадност. Меѓутоа, емпириските податоци го покажаа спротивното. Впечатлива е делумната поделеност на одговорите на Албанците во трите нивоа (можни одговори), меѓутоа 44,4 отсто од нив ја оправдуваат употребата на оружје за постигнување политички и други цели. 31,7 отсто од нив не го оправдуваат, а 23,8 отсто немаат став. Македонците со 85,2 отсто одговориле дека не го оправдуваат чинот на употреба на оружје за остварување цели. Така одговориле и речиси сите испитаници кои ѝ припаѓаат на друга етничка заедница во РМ.

Со прашањето дали Рамковниот договор е единствено решение за воспоставување целосна доверба и рамноправност меѓу граѓаните на РМ?, се потврдува поделеноста на позитивно-негативни одговори по етничка основа. 82 отсто од испитаниците Албанци одговориле позитивно.

ЕЛСКИТЕ МИЛЕНИЦИ ДА НАТА ЗА 2001 ГОДИНА

чини за конфликтот ги наведуваат: политичката и економската состојба; етничката поделеност и нетрпеливост; ограничените права на Албанците; политичките партии; правата на националните малцинства; непочитувањето на човековите права; Уставот на РМ; нерешениот статус на Малоречанскиот универзитет; преголемите права на Македонците; корупцијата; дискриминацијата и нерамноправноста.

Чинот на потпишување на Рамковниот договор за повеќето граѓани на РМ претставуваше чин на изнуден и нелегитимен договор, кој во духот на мирното решавање на конфликтот треба да претставува темел за градење на етничкиот соживот меѓу Албанците и Македонците. Негодувањата на македонската јавност произлегуваа од нивното несогласување со начинот, односно причините и (или) поводите кои ја наметнаа промената на Уставот. Во постконфликтното истражување беше поставено и прашањето: Каков е вашиот став за употребата на оружје за оствару-

82,7 отсто од испитаниците Македонци одговориле негативно за Рамковниот договор како единствено решение за доверба и рамноправност.

На прашањето: Дали мислите дека целосната имплементација на Рамковниот договор ќе обезбеди долготраен мир и стабилност?, само 28,9 отсто од испитаниците веруваат во мирот и стабилноста кои треба да резултираат со неговата имплементација. Меѓутоа, процентот на оние кои не веруваат во тој процес е многу поголем - 71,1 отсто од испитаниците. 79,4 отсто од Албанците веруваат во мир и стабилност по имплементација на Договорот, наспроти 92,8 отсто од Македонците и 5 отсто од испитаниците од другите етнички заедници, кои претежно одговориле со не".

Претпоставките се дека во случај ако овие прашања се постават денес испитаниците би одговориле приближно исто", потенцира авторката на книгата д-р Фросина Ташевска-Ременски.

на НВО "Македонски центар за мир и евроатлантски интеграции".

Д-р Ременски вели дека од 2001 година на научивме многу лекции...

"Конфликтот наметна потреба од ревизија на државната политиката во однос на пристапот на решавање на прашањата за положбата и правата на националните малцинства, кои живеат во

оваа држава, и нов (колективен) пристап во практикувањето на човековите слободи и права; Наметна потреба од маркирање и превенирање на сите можни негови извори; Наметна меѓународна финансиска и политичка зависност и мониторинг во спроведувањето на одредбите од Рамковниот договор како услов за долгорочна стабилност и евроатлант-

ски интеграции на РМ; Немањето дефиниција за состојбите од 2001 година во светската јавност даде можност за медиумска пропаганда и манипулација и злоупотреба на реалните факти за положбата на албанското национално малцинство; Советот за безбедност на РМ во својата Програма за национална безбедност како детектирани извори на за-

грозување на безбедноста на РМ ги смета: порастот на етничкиот национализам и меѓуетничката нетрпеливост; На крај, но не последно проблемот на етничката интеракција меѓу Македонците и Албанците во РМ треба да биде предмет на опсервација, дотолку повеќе што 'албанското прашање' не изгубило од својата актуелност и во перспектива се јавува во приоритетите на политиката на Србија, во предвечерието на решавањето на финалниот статус на формално-правниот протекторат на ООН - Косово и Метохија. Ова е важно, бидејќи претпоставените негативни импликации кои би можеле да ја загрозат стабилноста и територијалниот интегритет на РМ, несомнено треба да бидат предмет на импровизирано решение, односно подготовка на можни решенија за зачувување на меѓуетничката стабилност и превенција на можните извори на нестабилност".

ПОСЛЕДИЦИ

Прашање на време беше кога ќе се случи конфликтот во 2001 година, зашто главниот извор на несреќата никогаш не беше отстранет, а тоа е тврдото крило на етничките Албанци кои оперираа од Косово. Во 2001 година, на државава ѝ се случи огромна трагедија, но македонските власти сè уште не дефинирале што тоа навистина беше. Последиците од нашата незаинтересираност да го одговориме ова прашање, ги чувствуваме денес кога во Хаг, пред Меѓународниот кривичен суд им се суди за воени злостроста и командна одговорност на двајца македонски граѓани. Но, за иронијата да биде поголема, во пет до дванаесет правиме експертизи за нешто што требаше да го направиме многу одамна...

"Политичарите и тогашната владејачка структура, меѓународната заедница, но и македонската интелектуална и научна јавност заборава (или не сакаше) отворено да дебатира со блокот на неистомисленици (албанските) за дефинирање на конфликтот во 2001 година. Отворената дебата немаше да има цел (како што тогаш се стравуваше) 'подгревање на сè уште жешката конфликтна состојба', туку од неа, без замаглување на проблемот и поттиснување на заемното незадоволство, да се излезе од фазата на ригидност и да се пристапи кон давање приближно заемно прифатливо дефинирање на конфликтот во 2001 година. Денес кога во Хаг им се суди на двајцата македонски граѓани, во подготвките на одбраната на обвинетите непотребно многу енергија ќе се потроши во дефинирањето на карактерот на конфликтот од 2001 година, што немаше да се случи и ќе имавме јасно дефинирана позиција доколку него точно го оквалификувавме".

Во обидот за негова категоризација, според д-р Ременски, најпрво треба да се разреши термилошката дилема за неговиот карактер. Според бројните те-

НЕМАЊЕТО ДЕФИНИЦИЈА ЗА СОСТОЈБИТЕ ОД 2001 ГОДИНА ВО СВЕТСКАТА ЈАВНОСТ ДАДЕ МОЖНОСТ ЗА МЕДИУМСКА ПРОПАГАНДА, МАНИПУЛАЦИЈА И ЗЛОУПОТРЕБА НА РЕАЛНИТЕ ФАКТИ ЗА ПОЛОЖБАТА НА АЛБАНСКОТО МАЛЦИНСТВО

ории за конфликти, конфликтот од 2001 има карактер на: "етнички конфликт", "внатрешен вооружен конфликт", "сепаратистичко-националистички и иредентистички", "прелеан конфликт, како резултат на ескалација", "агресија", "граѓанска војна" итн.

"Оваа термилошка мистификација ќе ја дополнам со компонента од симплифицираната типологија на конфликтите на Jeams Anderson и Douglas Hamilton, според која ние имавме случај на 'конфликт меѓу албанското национално малцинство и државата, односно албанското национално малцинство од Македонија и Албанците од Косово против државните сили за одбрана и безбедност на РМ'. Според мене - дополнува Ременски - едно е сигурно - во РМ во 2001 г. имавме периодична модификација на карактерот на вооружениот конфликт, од агресија со варијација на нејзините акти, преку вооружен бунт до граѓанска војна. Бидејќи многу често зборуваме дека конфликтот во Македонија беше агресија од Косово, во конкретниот случај особено е значајно прашањето за определување на субјектот (држава, група), кој извршил агресија. Утврдувањето на агресорот има практично значење, бидејќи без тоа не може да се определи кој го извршил меѓународното кривично дело, за какво што се смета агресијата, а со тоа и кој ќе ги поднесе санкциите, како и тоа против кого ќе се применат санкциите на Советот за безбедност на ООН. Лично мислам дека РМ го плаќа цехот за меѓународната одговорност на ООН, чиј протекторат е Косово и Метохија, бидејќи согласно дефиницијата за агресија донесена од Генералното собрание на ООН на 14.12.1974 г. давањето услуга на дел од својата територија за вршење напад врз друга земја, испраќање вооружени банди, групи, нерегулирани единици, платеници и сл. да вршат вооружен напад врз вооружените сили на друга држава се акти на агресија согласно дефинициите на ООН. Согласно овој документ агресијата се смета за злострост против меѓународниот мир, па затоа се предвидува и меѓународна кривична одговорност за оние кои го вршат или не го спречуваат овој чин".

Кога сме кај термилологијата со која се служеше меѓународниот фактор кога

сакаше да ги именува групите кои војуваа со македонските вооружени сили, Ременски потсетува на неколку изрази: "екстремни албански групи во Прешевската долина и во Р Македонија", "мала група екстремисти... бунтовниците во Македонија", "...вооружени екстремисти, како што се лидерите на т.н. ОНА", "екстремистичките вооружени групи".

Собранието и Владата на РМ во 2001 година, по усвојување на Рамковниот договор и измените во Уставот, донесоа одлука во која учесниците во конфликтот ќе се именуваат како "вооружени групи" или "албански вооружени групи", но едно е сигурно и потврдено - станува збор за т.н. ОНА-паравоена вооружена формација на екстремните Албанци во РМ.

"Со право се вели - посочува Ременски - дека внатрешните вооружени суидири многу тешко се дефинираат и разграничуваат, бидејќи нивните јавни форми се испреплетуваат и за нив се вели дека се 'најнечесни', 'најпресметливи', 'валкани'. Настаните на патот за Вејце, сопирањето на водата за пиење од Липковската брана, согласно дефиницијата за тероризам на Советот на Европа е терористички акт, киднапираните Македонци, работниците на 'Маврово', злоупотребата на цивили како заштитен штит, фингирано убиства на цивили итн. Кој е виновникот? Кој ќе ја понесе меѓународната кривична одговорност за овие дела? Ова е наградно прашање за власта, ако сака да го воспостави правичниот баланс на потребата од одговорност; ако сака да помогне во експертизата за спротивставување на факти во Хаг во врска со 'страните во конфликтот' и ако сака да не го навлече гневот на сите оние кои со животи и судбини ги платија последиците од делата на 'неказнетите'... А на нашите обвинети во Хаг им останува да кажат дека ја бранеле Македонија и одговарале на нападите на агресорот. И тука се во право. Повелбата на ООН (чл. 51) ја предвидува можноста за примена на сила како приородно право за индивидуална и колективна самоодбрана во случај на вооружен напад и тоа е исклучок од правилото за забрана на употреба на сила во решавањето на спор".